

Zatišje pred buru

Kada je premijer Srbije, Mirko Cvetković, na vanrednoj konferenciji za novinare, 14. februara, objavio da je pokrenuo postupak za razrešenje moćnog potpredsednika Vlade Mlađana Dinkića, iznenađeni su bili svi u Srbiji. I stranke koje čine vlast, i stranke koje su u opoziciji, i javnost, a kako stoje stvari, najviše su bili iznenađeni smenjeni potpredsednik Vlade Dinkić i premijer Cvetković koji ga je razrešio!?

Kriza koja je dovela do Dinkićevog odlaska iz Vlade izazvana je njegovim oštrim javnim izjavama na račun premijera, za koga je rekao da se „**ništa ne pita**“ i koalicionih partnera koje je optužio da u Vladu šalju „**nesposobne**“ i „**poltrone**“, te je stoga „**prinuđen da radi i njihov posao**“. Ove izjave su bile povod za žestoku razmenu optužbi između najjače stranke vladajuće koalicije, Demokratske stranke (DS) predsednika Borisa Tadića i manjeg koalicionog partnera stranke G17 plus na čijem čelu je upravo smenjeni potpredsednik Vlade Dinkić. Javnost je bila veoma iznenađena činjenicom da je Dinkić istog dana mirno prihvatio odluku premijera o pokretanju postupka razrešenja. Bivši potpredsednik Vlade je odmah potom saopštio da je podneo ostavku kako bi „**ubrzo postupak**“ i kako „**ne bi opterećivao rad Narodne skupštine**“. U obrazloženju svoje ostavke, Dinkić je istakao da želi da „**Vlada**

ostane stabilna do kraja mandata“, kao i da ne želi da bude „**doživljen kao prepreka evropskim integracijama Srbije**“. Dinkićevi protivnici, kojih nije malo na političkoj sceni Srbije, mogli su da počnu da slave, jer je izgledalo da je ovaj politički majstor matiran. Ipak, već naredni dani su pokazali da kriza nije završena. Vlada danas nije stabilnija nego što je bila pre 14. februara, a obe stranke su samo zauzele nove pozicije pred rasplet koji tek sledi.

Mlađana Dinkića je iznenadila odluka premijera Cvetkovića o razrešenju. Javnim prozivkama na račun premijera i ministara, on nije želeo da izazove pad Vlade, ma kako to tako izgledalo. Njegov plan je bio drugačiji. Naime, svestan nepopularnosti Cvetkovićevog kabineta, Dinkić je želeo da stalnim inicijativama za njegovom promenom pokaže biračima da pokušava nešto da promeni kako bi Vlada radila bolje i efikasnije. Dakle, kritikujući svoje koalicione partnere, Dinkić nije prizivao izbore, mada je za njih spremniji od ostali stranaka vladajuće koalicije. Jednostavno, stvarao je kapital za izbornu kampanju.

Dinkiću je bilo jasno da je do promena u Vladi moralo da dođe i upravo je zato želeo da ih javno prvi inicira.

To bi išlo u prilog imidžu sposobnog, operativnog i efikasnog političara koji on stvara u javnosti. Da je Dinkić uspeo svojim nastupima da natera koalicione partnere na rekonstrukciju Vlade, bio bi pobednik šta god da se desilo. Ukoliko bi Vlada popravila svoj imidž – inicijativa je bila njegova, što znači i zasluge. Ukoliko se ne bi desilo ništa pozitivno, ostao bi upamćen kao neko ko je pokušao, ali bi za neuspeh krivci bili drugi. Gde je Dinkić pogođeno?

Osim želje da se nešto promeni u imidžu Vlade, Dinkić je mesecima radio na promeni premijera. Ideja da premijer Cvetković bude zamenjen jednim od potpredsednika Demokratske stranke - gradonačelnikom Beograda Draganom Đilasom ili ministrom odbrane Draganom Šutanovcem - bila je Dinkićeva. Đilas i Šutanovac su uspešni državni funkcioneri, koji su uspeli da izgrade zavidne političke karijere, jer javnost njihov rad na visokim državnim funkcijama ocenjuje veoma pozitivno. Obojica su političari sa velikim ugledom i snažnom stranačkom podrškom. Nema sumnje da bi vlada koju bi vodio neko od njih imala mnogo više autoriteta, snage i da bi radila jedinstvenije od sadašnje. U takvoj Vladi bi bilo manje prostora za samostalnost koju Dinkić pokazuje poslednjih godina u Cvetkovićevoj vladi. Da li je Dinkić bio uveren da Cvetkovićev kabinet bez podrške javnosti, razjedinjen i bez političkog autoriteta ne može da donese pobedu vladajućoj koaliciji na sledećim

izborima, pa je bio spreman da se promeni i žrtvuje i deo svoje samostalnosti radi „opšte koristi“ koalicije? Da li je Dinkić želeo da jedan od dvojice najpopularnijih potpredsednika DS-a dobije „vruć krompir“ u ruke, odnosno Vladu na godinu dana pre izbora, i tako makar jednog od njih eliminiše iz konkurencije za premijera posle novih izbora, ukoliko sadašnja vladajuća koalicija dobije novi mandat?

Nije tajna da Dinkić želi da bude premijer Srbije.

Takođe, nije tajna da Dinkićeva ideja o promeni premijera nije bila bez pristalica u Demokratskoj stranci. Nije tajna ni da se deo deo rukovodstva stranke oštro protivio ideji o zameni premijera, odnosno ideji da predsednik druge, manje stranke određuje kadrovska rešenja u DS-u. Kap je prelila čašu kada je Dinkić javno optužio premijera Cvetkovića da „**se ništa ne pita**“, a šta je bio motiv za ovakvu izjavu zna samo Dinkić. Da li je brzopleto izgovorio nešto što nije želeo, što mu inače ne bi bilo prvi put, ili je hteo da zaoštri do kraja odnose kako bi ubrzao promene u Vladi? U svakom slučaju, svojom izjavom spasao je položaj Cvetkoviću, jer je doveo Demokratsku stranku u poziciju da ne može da zameni Cvetkovića. Jer da je DS nakon takve Dinkićeve izjave pristala da promeni premijera pokazala bi da ne odlučuje u Vladi u kojoj ima većinu.

Da li bi bilo koja stranka dozvolila da joj koalicioni partner javno menja premijera i ministre?

Kao što DS jednostavno nije mogla da pređe preko takve javne izjave, tako je postalo nemoguće i da potpredsednik Dinkić nastavi da sedi za istim stolom sa premijerom Cvetkovićem i drugim ministrima koje je nazvao nesposobnima. Uostalom, danima posle sporne izjave koju je dao u Nišu (drugi po veličini grad u Srbiji na oko 250 km južno od Beograda) Dinkić je ćutao, a u Vladi je izbegao nekoliko javnih pojavljivanja pred novinarima koja su bila najavljena. Kao da je bio svestan da je preterao i da se ovaj put iz „političkog ruskog ruleta“ kakav on igra godinama, neće lako izvući. Dinkićeve izjave bile su neposredan povod za njegovo razrešenje sa mesta potpredsednika, ali njegovi sukobi sa DS-om su počeli ranije. Prvo je Dinkić javno priznao u novogodišnjem intervjuu listu Danas, da je građanima obećao hiljadu evra od besplatnih akcija da bi predsednik Tadić pobedio na predsedničkim izborima 2008. godine protiv Tomislava Nikolića (tada kandidata ekstremne Srpske radikalne stranke, a danas predsednika Srpske napredne stranke koja predstavlja umerenu desnicu). **„Kasnije analize su pokazale da bukvalno tih sto hiljada glasova, za koliko je (Tadić, p.a.) pobedio u drugom krugu, dobrim delom potiču od zajedničkog obećanja, koje sam ja preuzeo lično na sebe, o besplatnim akcijama. Znači, preuzeo sam na sebe obećanje, a**

preusmerio svu političku korist Tadiću“, kaže Dinkić. Ova izjava je izazvala reakciju kabineta Predsednika Republike iz koga mu je poručeno da svako sam nosi odgovornost za svoje političke postupke i obećanja. Krajem januara izbio je mnogo ozbiljniji sukob između DS-a i G17 Plus koji se ticao otvaranja nove fabrike slovenačke kompanije Gorenje u Zaječaru (grad na istoku Srbije u kome je gradonačelnik član Dinkićeve novoosnovane stranke Ujedinjeni regioni Srbije). Gorenje već godinama posluje u Srbiji tako što je pre više godina sagradilo fabriku u Valjevu (grad na zapadu Srbije u kome je gradonačelnik član DS-a predsednika Tadića), a nedavno i u Staroj Pazovi, varošici u Vojvodini blizu Beograda. Posle najave tadašnjeg potpredsednika Vlade Dinkića da će Gorenje graditi fabriku u Zaječaru javno ga je napao državni sekretar u Ministarstvu finansija **Slobodan Ilić** koji je član DS-a da **“preotima investitore”**, jer je Gorenje prethodno u Valjevu **“ugovorilo otvaranje nove fabrike i za to dobilo opremljenu lokaciju”**. Naime, strani investitori dobijaju državne podsticaje za svako novootvoreno radno mesto u Srbiji. Slovenačka kompanija bi za otvaranje fabrike u Valjevu dobila po pet hiljada evra podsticaja za svakog novog zaposlenog. Vlada je donela posebne mere za podsticaj razvoja gradova u kojima je nezaposlenost najveća. Jedan od tih gradova je Zaječar i za svaku investiciju u njemu Vlada daje deset hiljada evra po novootvorenom radnom mestu. Slovenci su se

naravno vodili poslovnom logikom. U novoj fabrici planiraju posao za 300 radnika. Da su fabriku gradili u Valjevu od države bi dobili 1,5 miliona evra, a pošto je grade u Zaječaru dobijaju 3 miliona evra subvencija. Formalno, Dinkić je bio u pravu. Sve što je učinio bilo je u skladu sa odlukama Vlade. Na njegovu žalost, DS je tada shvatila da on unapred planira svoje poteze i prilagođava državnu politiku potrebama svoje stranke.

Kada su ministri iz DS-a na nekoj sednici Vlade glasali za povećane subvencije Zaječaru, niko od njih nije ni razmišljao da je gradonačelnik Zaječara član Dinkićeve stranke.

Dinkić je naravno razmišljao o tome i planirao da preko povećanih državnih subvencija dovodi strane investitore u gradove koji će mu biti važni na predstojećim izborima.

Bilo kako bilo, državni sekretar Ilić je javno osporio davanje najvećih subvencija iz državnog budžeta za investiciju Gorenja u Zaječaru, tvrdeći da se **“subvencije države od deset hiljada evra za novootvoreno radno mesto u tom gradu daju iz političkih razloga”** jer je gradonačelnik Zaječara, član Ujedinjenih regiona Srbije, gde je vodeća Dinkićeva G17 Plus. Dinkić je na to odgovorio zatraživši Ilićevu ostavku, zbog **“javnog osporavanja davanja subvencije Gorenju u Zaječaru”**. Vlada je odbila da podrži Dinkićev zahtev da se smeni Ilić, jer je jasno da tu izjavu protiv

Dinkića nije dao sam, odnosno bez saglasnosti stranke. Posle toga je Dinkić počeo da bojkotuje sednice Vlade, a na jednoj sednici su njegovi ministri prvi put glasali protiv odluke Vlade u vezi sa postavljenjem direktora jedne bolnice. Nakon toga je u već čuvenom nastupu u Nišu optužio Vladu da je izgubila kredibilitet, a premijera Cvetkovića **“da ništa ne odlučuje”**, već da se o svemu pita predsednik Tadić.

U zemlji u kojoj je samo od početka krize radno mesto izgubilo skoro 400 hiljada radnika, pogotovo u izbornoj godini, radno mesto zlata je vredno. Pored toga DS i G17 Plus imaju gotovo identično biračko telo, što znači da su konkurencija. To je veoma zanimljivo jer su DS i G17 Plus ideološki različite stranke. DS je stranka levog centra i članica Socijalističke internacionale, dok je G17 Plus liberalna stranka desnog centra i članica evropske grupacije narodnih partija. To znači da su prirodni partneri DS-a u Srbiji Socijalistička partija Srbija (SPS) (reformisana stranka bivšeg predsednika Miloševića) koju vodi **Ivica Dačić**, kao i Liberalno-demokratska partija (LDP) (koja je nastala 2004. godine izdvajanjem iz DS-a) **Čedomira Jovanovića**. Prirodni ideološki partneri G17 Plus su Demokratska stranka Srbije (DSS) (koja je članica iste evropske grupacije stranaka kao i G17 Plus), kao i trenutno najjača stranka u Srbiji - opoziciona Srpska napredna stranka (SNS) koja je nastala 2008. godine izdvajanjem iz ultranacionalističke Srpske radikalne

stranke i koja je zauzela poziciju desnog centra.

Ipak, u Srbiji birači još uvek ne podržavaju stranke iz ideoloških razloga već se dele po drugim pitanjima kao što su evropske integracije, saradnja sa Haškim tribunalom, privatizacija, NATO, Kosovo... Po ovim pitanjima, DS i G17 Plus imaju identičan stav, pa otud i slično biračko telo.

U kratkoj istoriji odnosa dve stranke (G17 Plus je osnovana 2002. godine nastavši iz nevladine ekspertske organizacije koja postoji od 1997. godine) bilo je više sukoba nego perioda saradnje. G17 Plus je najveći uspeh imala na izborima 2003. godine kada je osvojila 11,5 odsto glasova i 34 mesta u parlamentu (Parlament Srbije ima 250 poslaničkih mesta). Svoj tadašnji uspeh G17 Plus duguje žestokom ratu protiv Demokratske stranke i rušenju vlade premijera Zorana Živkovića, koji je tada bio zamenik predsednika DS. Ipak, čak ni tada, G 17 Plus nije uspela da dobije više glasova od DS-a. Već na sledećim parlamentarnim izborima 2007. godine, koji su izazvani napuštanjem Vlade koju je vodio predsednik Demokratske stranke Srbije (DSS) Vojislav Koštunica od strane G17 Plus, ova stranka je imala 6,82 odsto glasova i 19 mesta u Parlamentu. Dinkićeve stranke je posle formiranja Vlade sa Koštunicom dala

naslednika na mesto ministra odbrane tadašnje Državne zajednice Srbije i Crne Gore, na kome je bio sadašnji predsednik DS-a Boris Tadić. Na predsedničkim izborima u junu iste godine, G17 Plus je prvo podržala kandidata DSS-a da bi tek u drugom izbornom krugu stala iza predsednika Tadića. Na sledećim predsedničkim izborima, 2008. godine, Dinkić je žestoko podržavao Tadića.

Kao što je Dinkića iznenadila odluka o njegovom razrešenju, tako je i Demokratsku stranku, kao i javnost, iznenadila odluka G 17 Plus da ne napusti Vladu već da na upražnjena mesta u Vladi predloži nove kandidate. Ova odluka jednostavno nije u skladu sa Dinkićevim političkim temparementom. Srpska javnost ga poznaje kao ratobornog političara koji lako ulazi u svađe, oštrog na jeziku, i veoma spremnog da u svakom trenutku brani svoj interes.

Činjenica da se poneo veoma racionalno posle smene, samo pokazuje da se veoma brzo oporavio od udarca koju mu je zadala DS. I zaista, vladajuća koalicija je sada prinuđena da pronađe način na koji će rešiti svoje odnose sa G17 Plus.

Vrhu DS-a je potpuno jasno da je razlaz sa Dinkićem konačan, bar do sledećih izbora. U tom slučaju je nelogično ostaviti ministre iz G17 da sede u Vladi kada je jasno da Vlada može ubuduće da računa samo na manjinsku

podršku G17 Plus, kao i da će je Dinkić napadati na mnogim pitanjima kao šef poslaničke grupe u parlamentu. Na kraju krajeva, Dinkić će preko svojih ministara, kao opozicija, imati sve informacije o radu Vlade. DS će problem sa Dinkićevim ministrima pokušati da reši kroz najavljenju rekonstrukciju Vlade. Ukoliko to ne učini tada, novu priliku neće imati.

Zašto se Dinkić posle smene ponaša drugačije nego tokom poslednjih deset godina? Jednostavno situacija u kojoj se danas nalazi bitno je drugačija od prošlosti.

Dinkiću njegovi birači ne bi oprostili da sruši u Narodnoj skupštini „proevropsku vladu“.

Glasajući protiv takve vlade poslanici G17 bi morali da to učine zajedno sa ekstremnom desnicom oličenom u Srpskoj radikalnoj stranci (SRS). Kada je to radio 2003. godine rušeći Vladu premijera Zorana Živkovića nije to činio u skupštini, jer nije imao poslanike, pa samim tim nije morao ni da glasa sa radikalima. Kada je 2007. godine napustio Vladu Vojislava Koštunice, birači G17 su to mogli da prihvate jer je razlog bilo zaustavljanje evropskih integracija. Sada, Dinkić nema ni razlog da sruši Vladu koji bi prihvatili njegovi birači, a nema ni prihvatljivih saveznika. Pored toga, Dinkić ne želi da ima imidž „rušitelja Vlada“ jer građani od političara očekuju da im obezbede

sigurnost, a rušenje bilo koje vlade društvo uvodi u neizvesnost. Za razliku od prošlosti, Dinkić nema ni medijsku podršku za rušenje vlade. Kada je 2003. godine rušio Vladu Zorana Živkovića, to je radio preko tabloida preko kojih je lansirao afere. Danas Dinkić nema kontrolu nad medijima pa nema važnu podršku za napade na Vladu. Štaviše, za razliku od prošlosti, ima dobrih razloga da se plaši da se u novinama ne pojave afere koje su u vezi sa njim ili njegovom strankom. Dinkić ne zna ni koliko poslanika njegove stranke danas kontroliše DS, odnosno koliko bi funkcionera ili vladinih službenika koje je postavila njegova stranka danas prešlo u DS? Nezvanično se čulo da je DS na dan kada je premijer smenio Dinkića imala rezervni plan ukoliko Dinkić zatraži vanredne izbore i obezbedi parlamentarnu većinu uz pomoć grupe poslanika G17, kao i poslanika nekih opozicionih stranaka. Ukidanje „blanko ostavki“ koje se trenutno sprovodi u Narodnoj skupštini Republike Srbije prema zahtevu Evropske unije (EU) omogućava poslanicima da slobodno odlučuju u Skupštini bez straha da će im stranka koja ih je kandidovala oduzeti mandat. Dinkić ne može sa sigurnošću da zna koliko poslanika njegove stranke bi ga sledilo u pokušaju da sruši Vladu Srbije.

Zato je Dinkić primoran da se ponaša racionalno. Zato je najavio ulazak u Narodnu skupštinu kao šef poslaničke grupe svoje stranke.

Ulaskom u parlament, Dinkić dobija pozornicu sa koje će se obraćati građanima. Ova pozornica je neka vrsta zamene za izgubljeni položaj u Vladi odnosno mogućnost za medijsku promociju. Davanjem podrške Vladi, Dinkić ne dozvoljava DS-u da u Skupštini testira koaliciju sa nekom drugom političkom strankom. Dinkić zna da su birači DS-a i G17 Plus veoma slični i da bi DS imala štetu ako bi pored G17 koja daje manjinsku podršku tražila glasove među radikalima. Dinkić će zato Vladu napadati po principijelnim pitanjima koja se tiču evropskih integracija ili saradnje sa Haškim tribunalom. Neće je rušiti ali će graditi imidž konstruktivne opozicije. Pokušaće da u javnosti preuzme poziciju „svesti Vlade“ koju je do sada imao LDP. Realno je očekivati da više napada ministre koji nisu iz DS-a. Kako se izbori budu približavali, napadi će biti sve žešći.

Ministri G17 Plus neće izlaziti iz Vlade, već će Dinkić čekati da ih DS smeni. To mu potpuno odgovara jer tada on i njegova stranka imaju imidž žrtve. Ovu ulogu Dinkić igra već danima veoma uspešno, od kako ga je premijer razrešio. Oslobođen članstva u nepopularnoj Vladi, Dinkić je veoma opasan protivnik.

Njegova stranka ima novca za izbore, a tokom deset godina neprekidne vlasti postavio je

hiljade službenika u državnoj administraciji, tako da je svejedno da li će mu biti smenjeno nekoliko ministara, državnih sekretara ili direktora. DS mu je dala jedino što mu je nedostajalo da bude uspešan na izborima – oslobodila ga je odgovornosti za rezultate Vlade.

Ma koliko to čudno izgledalo, DS je u mnogo težoj poziciji od Dinkića. Odgovornost za rad Vlade ostaje na njima i Socijalističkoj partiji Srbije. Vlada bez Dinkića će sigurno imati manje energije i preduzimljivosti koju je on, šta god ko mislio o njemu, unosio. Građani će tražiti zaposlenje i hleb i za nekoliko meseci kao i danas.

Bez „dežurnog krivca“ u Vladi, što je Dinkić uvek bio - na DS-u će biti veća odgovornost. Zato DS grozničavo traži rešenje.

Rekonstrukcija Vlade ili zamena pojedinih ministara neće povećati efikasnost Vlade. Desiće se upravio suprotno. Biće to marketinški potez za nekoliko nedelja, ali problemi ostaju i manjoj, i većoj Vladi. Ukoliko se DS bude odlučila da svu odgovornost za neuspehe prebaci na Dinkića, mora da računa da birači ove stranke ne vole sukobe u „familiji“. Čak i da to urade, kampanja ne može trajati godinu dana i posle nekog vremena birači će se zapitati zašto sada Vlada ne radi kada je Dinkić koji je kriv za sve van nje. Postoji i teorija da je napad DS-a na Dinkića

deo priprema za veliku koaliciju SNS – DS posle sledećih izbora. Jedini uslov da se ova velika koalicija ostvari je da manje stranke kao što su G17 Plus, DSS i SPS ostvare slabije rezultate. Očigledno je da DS čeka neki važan uspeh kako ga iskoristila za izlazak na izbore. Odluka Evropske komisije o davanju Srbiji statusa kandidata za članstvo u EU bi mogla da bude to što DS čeka, ali se ona očekuje se tek u oktobru. Zato je moguće da će DS pokušati da sa ovakvom Vladom opstane do jeseni, a da posle dobijanja statusa kandidata raspiše izbore.

Bilo kako bilo, DS ima dve mogućnosti za izlaz iz ove situacije – formiranje nove parlamentarne većine ili izbore. Svaki dan koji se bude čekao bez rešenja je izgubljeni dan za Tadićevu stranku. Ili postoji Vlada sa većinom, ili ne postoji. Ako ne postoji, tada se ide na izbore, a odgovornost za vanredne izbore se prebacuje na one koji nisu u Vladi. To su čista i jasna politička rešenja. Polovična rešenja su uvek najskuplja.